

**ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

Առարկա - Քիմիա

Վերապատրաստող կազմակերպություն
**Պատասխանատու՝ « Երևանի Լեռնի անվան №65
ավագ դպրոց » ՊՈԱԿ**

Հետազոտության թեման՝ Նախագծային աշխատանքի
կարևորությունը քիմիա առարկայի ուսուցման
արդյունավետության գործում

Ուսուցիչ՝ Սաֆարյան Մելինե

ՀՀ Շիրակի մարզի «Գյումրու թիվ 45 միջն.դպրոց» ՊՈԱԿ

Դասընթացավար՝ Պետրոսյան Կարինե

Բովանդակություն

Ներածություն -----	3
1.Նախագծային ուսուցման առանձնահատկությունները -----	5
2.Նախագծային աշխատանքի կազմակերման օրինակներ ---	8
3.Հարցում և հարցման արդյունքներ -----	11
Եզրակացություն -----	15
Գրականության ցանկ -----	16
Հավելված -----	17

Ներածություն

Ժամանակակից դպրոցի առաջնային խնդիրներից է յուրաքանչյուր երեխայի անձնական զարգացման, նախաձեռնողական կենսամակարդակի մշակման համար լիարժեք պայմանների ստեղծումը:

Թեմայի արդիականությունը - Այսօր դպրոցում հաճախ է խոսվում նախագծային աշխատանքների անցկացման անհրաժեշտության մասին, որը ներդաշնակորեն համադրվում է ուսումնական գործունեությանը, մշակում է հիմնարար գիտելիքներ, հմտություններ ու կարողություններ: Արդյունքում աշակերտների մոտ կատարելագործվում է հետազոտական, ստեղծարար գործունեությունը, ինչպես նաև ոչ ստանդարտ խնդիրներ լուծելու ունակությունը:

Հիմնական խնդիրը այնպիսի անհատականության ձևավորումն է, որը կարող է ստեղծագործ մտածել և ոչ ստանդարտ լուծումներ փնտրել, որը հակված է սովորելու իր ողջ կյանքի ընթացքում: Հետազոտության թեման հենց ինքնուրույն ուսումնական գործունեության զարգացմանը նպաստող մեթոդներից մեկն է՝ նախագծային աշխատանքը և նրա ազդեցությունը թեմայից սովորողների ձեռք բերած գիտելիքների խորացման վրա:

Նորություն ասած չեմ լինի, որ քիմիան փորձարարական գիտություն է: Առանց փորձերի, առօրյայում նրա կիրառության աստիճանը հասկանալու, ուսուցչի կողմից առարկայի դասավանդումը ոչ այնքան արդյունավետ և տպավորիչ կլինի: Աշակերտը հիմա շատ հետաքրքրասեր և նախաձեռնող է: Նրան միայն դասագրքով գիտելիք փոխանցելը բավարար չի: Հենց այստեղ էլ մեզ օգնության է հասնում նախագծային աշխատանքը, որտեղ աշակերտը կարճաժամկետ և երկարաժամկետ նախագծերում աշխատելիս ամրապնդում, կամ ձեռք է բերում նոր գիտելիքներ ու հմտություններ: Նրանք ստանում են այս կամ այն առաջադրանքը, ձևավորում խմբեր, ապա դասարանում և տանը՝ առկա, առցանց կերպով, կազմակերպում են նախագծի կատարման աշխատանքները:

Հետազոտության նպատակը՝

1. Ձևավորել 21-րդ դարին բնորոշ քաղաքացիներ,
2. Խթանել սովորողի մոտ ֆորմալ ուսուցման ձևից անցումը դեպի ոչ ֆորմալ ձևին,
3. Նպաստել միջառարկայական կապերի ամրապնդմանը,
4. Ուսուցանել և զարգացնել նախագծային աշխատանքների կազմակերպման առանձնահատկությունները և դրանց կիրառման արդյունավետությունը դպրոցում քիմիա առարկայի դասավանդման ժամանակ,
5. Զարգացնել և ուժեղացնել խմբում աշխատելու կարողունակությունները,
6. Զարգացնել տեսական գիտելիքները, գործնականում կիրառելու հմտությունները,
7. Բարձրացնել ուսումնական գործընթացի որակը,
8. Համակարգել և դասակարգել ինֆորմացիան ըստ կարևորության աստիճանի,
9. Կանխատեսել զարգացման ուղղությունները,
10. Նախանշել հետագա անելիքները :

Հետազոտության առջև դրված խնդիրներն են՝

1. Սովորողի մոտ ձևավորել նախաձեռնողական հմտություններ,
2. Բնության հանդեպ պատասխանատվության առաջացում,
3. Կարողանալ վերլուծել հետազոտական նյութի իմաստային բովանդակությունը,
4. Աշակերտների հետ մշակել և գործնականում իրականացնել տարբեր էկոլոգիական թեմաներով նախագծեր,
5. Համայնքային նախագծերում ներգրավելու հնարավորության ընձեռում,
6. Ամփոփել և հանրայնացնել հետազոտության արդյունքները՝ նպաստելով ուսուցման արդյունավետության բարձրացմանը դպրոցում,
7. Ձևավորել և զարգացնել սովորողի ինքնուրույն, ստեղծագործական և հետազոտական կարողությունները,
8. Նախապատրաստել և ընթացքում բացահայտել աշակերտների մոտ ինքնաձևանաչողական կարողունակությունը,

9. Կարևորել սովորողի կողմից նախագծային աշխատանքի ամփոփումը՝ շոշափելի արդյունքի ստեղծումով:

1.Նախագծային ուսուցման առանձնահատկությունները

Ուսուցման գործընթացում անհրաժեշտաբար առաջ են գալիս ուսումնական գործունեության նոր ձևեր, մեթոդներ, տեխնոլոգիաներ, որոնք զարգացնում են սովորողների լեզվամտածողությունը, խոսքային կարողությունը, ձևավորում են իմացական կայուն կառույցներ, որոնք ժամանակի ընթացքում դառնում են ինքնակառավարվող: Ուսուցման ժամանակակից նմանօրինակ տեխնոլոգիաներից է նախագծային ուսուցումը, որը՝ որպես հետազոտական, պրոբլեմային, ստեղծագործական մի շարք մեթոդների և սովորողների որոշակի գործողությունների հաջորդականությունների, հնարների համադրություն, իրականացվում է տրված առաջադրանքը կատարելու նպատակով: Նշված տեխնոլոգիայի հիմնական նպատակն է սովորողներին տալ հնարավորություն՝ գործնական առաջադրանքների լուծման գործընթացում ինքնուրույն ձեռք բերելու գիտելիքներ:

Նախագծային տեխնոլոգիայի հիմքում ընկած են սովորողի ճանաչողական, համագործակցային, հետազոտական հմտությունների, սեփական գիտելիքներն ինքնուրույն ձևակերպելու, փաստերը համադրելու, տեղեկատվական տարածքում կողմնորոշվելու, քննադատական մտածողության ձևավորումն ու զարգացումը: Նախագծային տեխնոլոգիայի կիրառումը հնարավորություն է տալիս ձեռք բերելու գիտելիքներ, ձևավորելու կարողություններ՝ կոնկրետ հանձնարարություններ ծրագրելու և ինքնուրույն իրականացնելու միջոցով: Այս դեպքում մանկավարժը ստանձնում է մշակողի, համակարգողի, փորձագետի և խորհրդատուի դեր: Նախագծային ուսուցման տեխնոլոգիայի արդյունքը տեսանելի և հրապարակված աշխատանքն է:

Անկախ նրանից, թե ինչպիսին է նախագծի սխեման և որքան էլ այն պարունակի «քայլեր», հիմնականում դրանք բոլորը կարելի է բաժանել հանգուցային փուլերի.

Փուլ 1. Նախագծի գաղափարի ընտրություն

Փուլ 2. Գաղափարի քննարկում և նախագծի ուրվագծի կազմում

Փուլ 3. Նախագծի պլանի մանրամասն կազմում

Փուլ 4. Նախագծի պլանի իրականացում

Փուլ 5. Նախագծի եզրափակում

Պետք է նկատի ունենալ, որ նախագիծն սկզբից մինչև վերջ ենթադրում է մասնակիցների ակտիվ փոխգործակցություն:

Բովանդակային գիտելիքը և հասկացությունների ըմբռնումը ինքնին բավարար չեն մերօրյա աշխարհում, քիմիա ուսումնասիրելիս առավել ևս: Սովորողները պետք է կարողանան քննադատաբար մտածել, խնդիրներ լուծել, իրենց դրսևորել համագործակցային աշխատանքում: Կրթական բարեփոխումները, զարգացման ուղղությունները պահանջում են ուսումնական գործընթացի կազմակերպման նոր ձևեր, տեխնոլոգիաներ, որոնցից մեկը նախագծային ուսուցումն է:

Սովորողների ինքնուրույն ստեղծագործական և արդյունավետ նախագծային գործունեության պայմաններ ստեղծելու համար անհրաժեշտ է.¹

✓ Կատարել նախապատրաստական աշխատանքներ.

Աշխատանքը սկսելիս սովորողը պետք է ունենա անհրաժեշտ գիտելիքներ, հմտություններ և կարողություններ նախագծի բովանդակային ոլորտում: Ուսուցիչը կարող է սովորողներին տալ նոր ձևավորված գիտելիքներ հենց նախագծի ընթացքում, բայց չափազանց աննշան չափով և միայն այն պահին, երբ նրանց կարիքը կա սովորողների համար: Ինքնուրույն նախագծային գործունեության հատուկ հմտությունների և ունակությունների մշակումը ռացիոնալ է իրականացնել ոչ միայն նախագծի վրա աշխատելու ընթացքում, այլ նաև ավանդական պարապմունքների ժամանակ: Օրինակ՝ դասի թեմայի խնդրահարույց ներածություն, աշակերտների հետ դասի նպատակի սահմանում, գործնական առաջադրանքի իրականացման ինքնուրույն կամ կոլեկտիվ պլանավորում, դասի խմբային

¹ Горячев А.Д. Все узнаю, все смогу. Пособие по проектной деятельности в школе / А.Д. Горячев, 2008, 103 с

աշխատանքներ, այդ թվում՝ խմբի աշխատանքի դերային բաժանում, ռեֆլեքսիա, ինքնագնահատական և ինքնավերլուծություն:

- ✓ Հաշվի առնել սովորողների անհատական և տարիքային առանձնահատկությունները:

Աշխատանքի և իրագործելիության հաջողությունը հիմնականում որոշում է թեմայի նկատմամբ հետաքրքրությունը: Նախագծային գործունեության շրջանակներում ենթադրվում է, որ խնդրահարույց հարցը առաջադրված է սովորողների կողմից: Բայց տարրական դպրոցի պայմաններում ուսուցչի համար թույլատրելի է ներկայացնել հարցը կամ աջակցել աշակերտներին, երբ նրանք արտահայտեն այն:

- ✓ Չափազանց զգայուն վերաբերվել նախագծի կենտրոնական հարցի ընտրությանը:

Ամբողջ նախագիծը ունի որևէ կենտրոնական հարց: Եթե այն հետաքրքիր է սովորողների համար, ապա նախագիծը նույնպես բարեհաջող կլինի:

- ✓ Կազմակերպել խումբ ոչ ավելի, քան 4- 5 սովորողից բաղկացած:
- ✓ Հաշվի առնել նախագծային գործունեության իրականացման համար ուսումնական առարկաների հավանականությունը:

Սովորողների նախագծային գործունեության իրականացման համեմատաբար ցածր արդյունավետությունն ունեն այնպիսի առարկաներ, ինչպիսիք են մաթեմատիկան, գրականությունը, մայրենի լեզուն: Այս առարկաների դեպքում ավելի լավ է իրականացնել միջառարկայական նախագծեր:

- ✓ Հաշվի առնել և խուսափել «որոգայթներից»:

Առաջնային վտանգն այն է, որ պարապմունքները փոխարինվում են առաջադրանքի կատարմամբ և ծնողները դա կատարում են աշակերտների փոխարեն: Որպեսզի դա տեղի չունենա, ուսուցիչը պետք է գործի մանկավարժական աջակցության ձևով:

2. Նախագծային աշխատանք կազմակերպելու օրինակներ

Այս բաժնում կփորձեմ ներկայացնել նախագծային աշխատանքների այնպիսի օրինակներ, որոնք ես անցկացրել եմ իմ մանկավարժական պրակտիկայում և զգացել եմ դրանց կիրառման արդյունավետությունը: Այսպես **օրինակ** նախագծային աշխատանք անցկացրեցի աշակերտների հետ, որի շրջանակներում նրանք պարզելու էին *պոլիմերների կիրառման անհրաժեշտությունը առօրյա կյանքում, կամ պլաստիկների հետագա վերամշակում*: Նախագծի ընթացքում աշակերտները ուսումնասիրեցին պոլիմերների հատկությունները (մասնավորապես պոլիէթիլենի օրինակով), կիրառման ոլորտները, բնության մեջ քայքայման ժամկետները, և վերամշակման տեխնոլոգիաները: Այն մեզ պետք կգա 11-րդ դասարանում՝ օրգանական քիմիայի դասընթացի ժամանակ՝ պոլիէթիլենի ստացումն ու հատկությունները ուսումնասիրելիս:

Նախագծային աշխատանք անկացնելիս ես հաճախ եմ, որպես մեթոդ կիրառում հարցեր-օգնականներ: Աշակերտներին տվեցի նմանատիպ հարցեր: ²

- Ինչպե՞ս է կոչվում ձեր նախագիծը: (սկիզբ)
- Ո՞րն է ձեր նախագծի հիմնական խնդիրը: (սկիզբ)
- Ի՞նչ կտա նախագիծը ձեզ: (սկիզբ)
- Ներկայացրե՛ք, թե ինչ է ձեզ հաջողվել: (ընթացք, ավարտ)
- Ի՞նչ կարողացաք անմիջապես իրականացնել և ինչո՞ւ: (ավարտ)
- Ի՞նչն էր առավել դժվար: Ինչպե՞ս հաղթահարեցիք այդ դժվարությունը: (ընթացք, ավարտ)
- Ի՞նչը ձեզ ամենից շատ ոգևորեց, հետաքրքրեց: (ընթացք, ավարտ)
- Ո՞րն է նախագծում ձեր դերը: (ավարտ)
- Ի՞նչ սովորեցիք այս նախագծին մասնակցելիս: (ավարտ)

---

² Матяш Н.В. Проектная деятельность школьников: Книга для учителя. / Н.В. Матяш, В.Д. Симоненко. М.: Вентана-Граф, 2004. 175 с

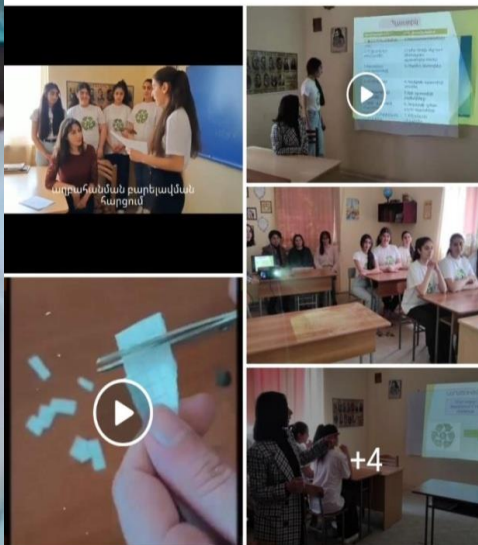
• Նախագծի արդյունքում ձեր կազմած առաջադրանքները ինչպե՞ս կարող եք օգտագործել: (ավարտ) :

Հաճույքով եմ նկատում, որ գործնական աշխատանքի նմանատիպ մոտեցումը մեծ հետաքրքրություն առաջացրեց աշակերտների շրջանում: Մասնակցեցին նաև այն աշակերտները, որոնք առարկայի դասավանդման ընթացքում այնքան էլ հետաքրքրություն չէին ցուցաբերել: Նրանք տեսան իրենց անելիքը, գնահատեցին գործողությունների արդյունքը և անգործության հետևանքը:

ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Քիմիա առարկայից
Ուսուցչուհի Մ. Սաֆարյան
Թեմա-Աղբի տեսակավորման մշակույթի
բացակայությունը մեր համայնքում:
Նախագծի ընթացքում 8-րդ դասարանի
աշակերտները կատարել են հետազոտա... Էսթե

Նախագծային աշխատանքներ անցկացրել ենք նաև *Կառնուտի ջրամբարի* մոտ: Այնտեղ չկար հնֆորմացիոն ցուցանակ, որը տեղադրվեց միջոցառման անցկացման շրջանակներում, ճշտվեց ջրամբարի իրական և անհրաժեշտ մակարդակների չափերը, վերցվեց ջրի նմուշ լաբորատոր զննում անցկացնելու համար:

Կամ *Լեռնակերտ* գյուղում աշակերտները *ծառատունկի* մասնակցեցին: Սովորեցին ծառատունկին և ծառերի ինամքին վերաբերվող մանրամասներ:

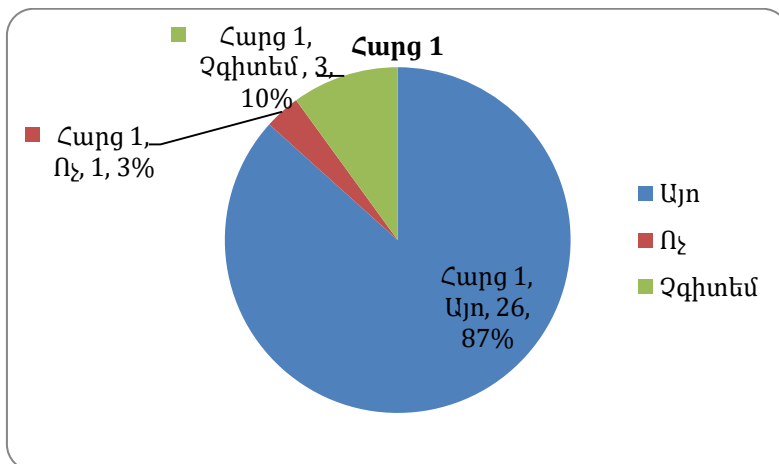

Ավարտված նախագծերի գնահատումը պետք է խթանող լինի: Դպրոցում բոլոր նրանք, ովքեր մասնակցեցին նախագծին խրախուսվեցին: Նման դեպքերում կարելի է առանձնացնել մի քանի անվանակարգեր, գրանցել հաղթողներին ցանկացած անվանակարգում: Մասնավորապես, կարող են լինել համապատասխան անվանակարգեր՝ «Ուսումնական նախագիծ», «Անհրաժեշտ նախագիծ», «Հիշվող նախագիծ», «Լուսավոր նախագիծ», «Ուրախ նախագիծ», «Ստեղծարար նախագիծ», «Հետազոտական նախագիծ», «Խաղային նախագիծ»: Բացի իրենց սեփական մրցանակներից, նախագիծը հաջողությամբ ավարտելու համար ամբողջ դասարանի համար ստեղծել ընդհանուր մրցանակ :³

3. Հարցում և հարցման արդյունքներ

Հետազոտական աշխատանքի այս հատվածում ձեզ կներկայացնեմ իմ կողմից անցկացված հարցումը և հարցման արդյունքները: Հարցաթերթիկը կցված է հավելված 1-ում: Հարցմանը մասնակցել են 7-12-րդ դասարանի աշակերտներ: Թվով 30 հոգի:

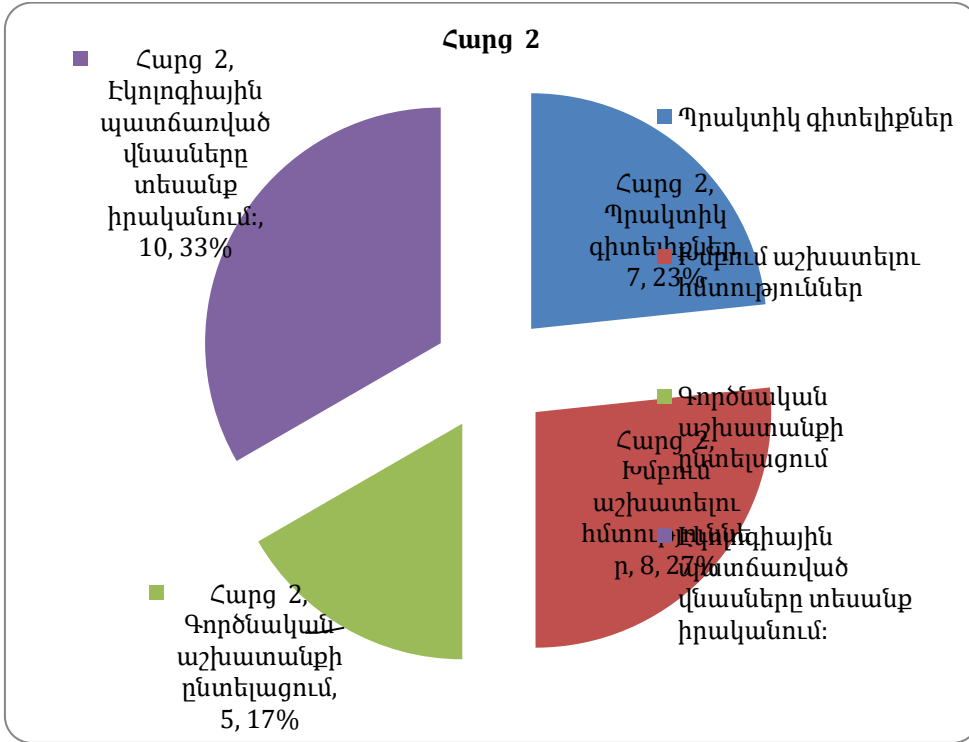
Հարցման արդյունքները ներկայացված են 1-7-րդ նկարներում:

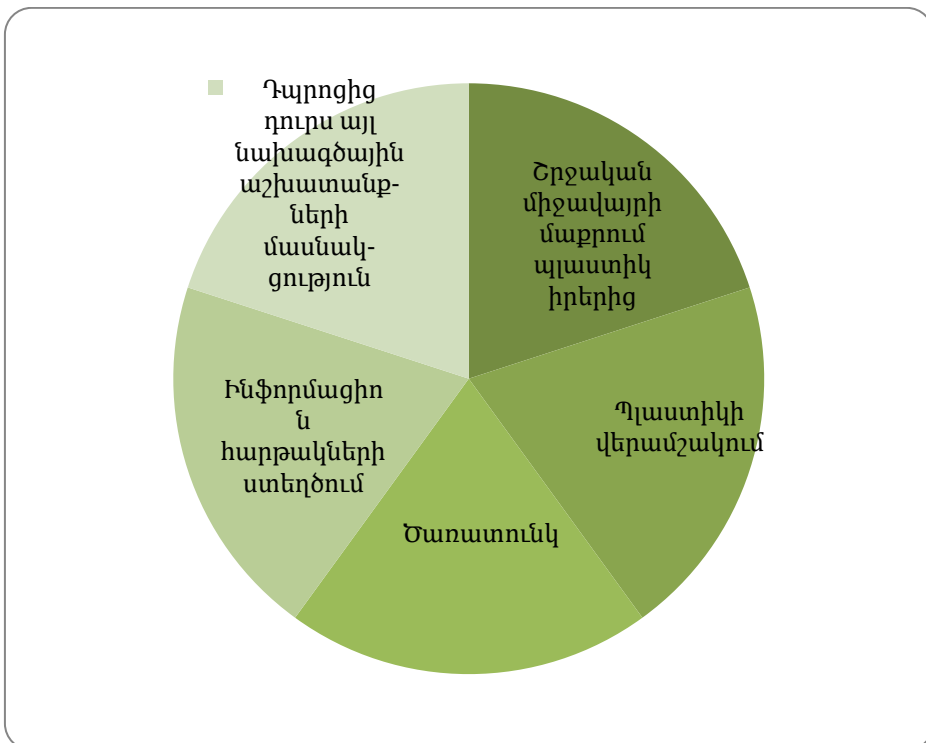
Նկար 1

³ Чечель И.Д. Исследовательские проекты в практике школы. Управление исследовательской деятельностью педагога и учащегося в современной школе:

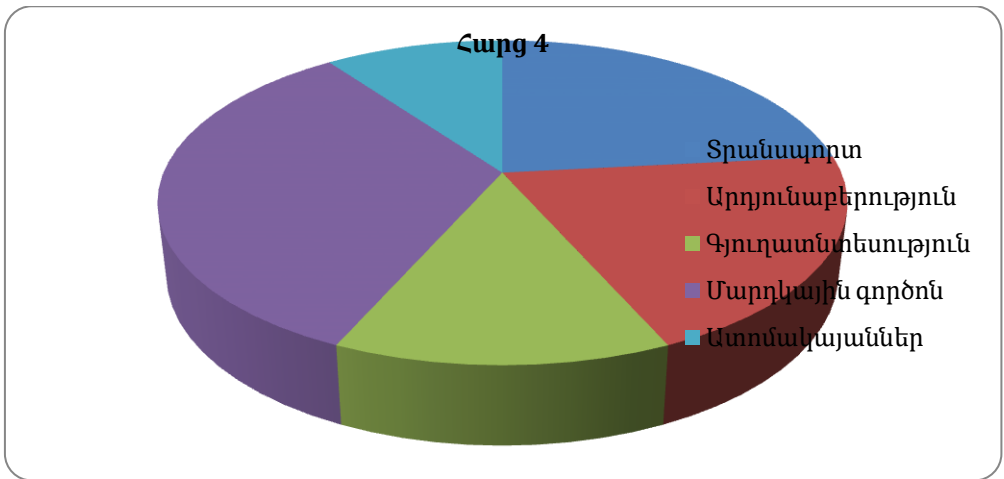
Առաջին հարցման արդյունքները ցույց են տալիս, որ աշակերտների գրեթե բացարձակ մեծամասնությունը սիրով է մասնակցում միջոցառմանը: Այդ մասին է խոսում նաև հաճախելության բարձր մակարդակը:

Նկար 2

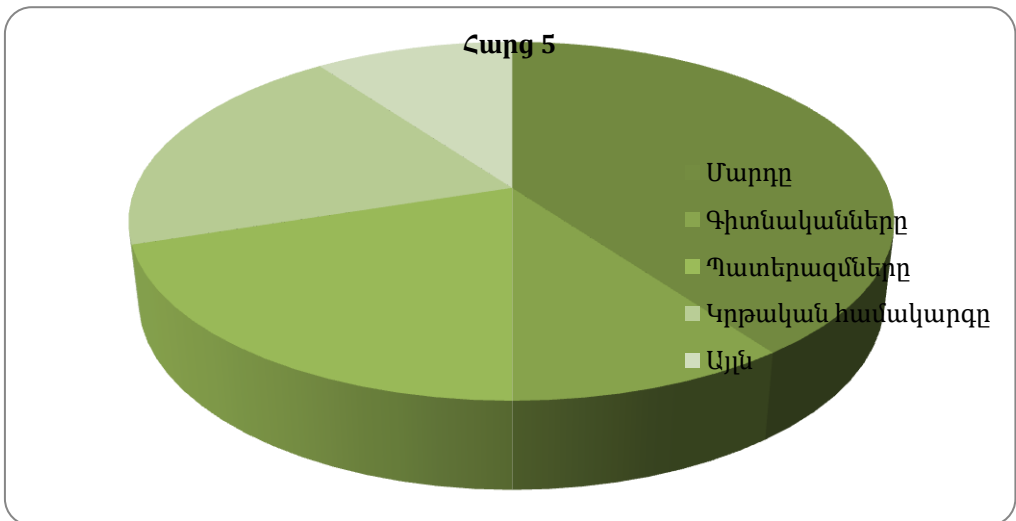

Նկար 3

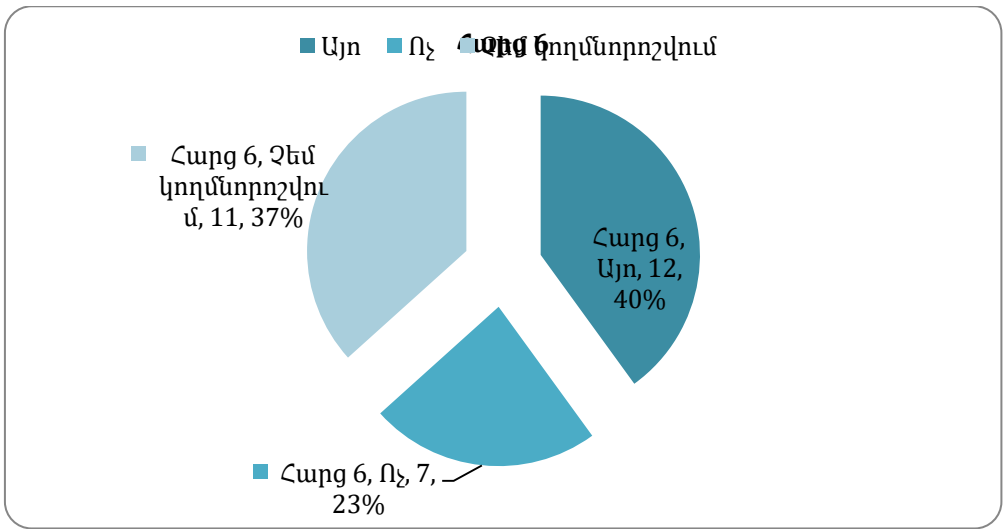
Նկար 4

Չորրորդ հարցման արդյունքներում աշակերտները ավելի շատ մարդկային գործունի ազդեցության հետևանքով բացասական գործոններ էին նշել՝ շրջակա միջավայրի աղտոտում, հրդեհներ, ջրային ռեսուրսների նկատմամբ ոչ պատշաճ վերաբերմունք և այլն:

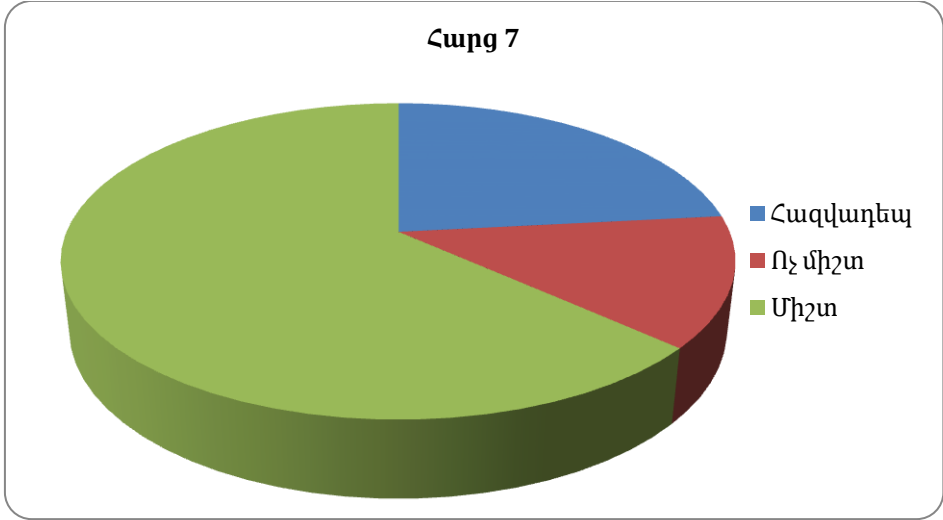
Նկար 5

Աշակերտներից մեկը ամփոփված արդյունքները ուսումնասիրելիս նշեց, որ պատերազմները, կրթական համակարգը, գիտնականները ևս մարդու գործունեության արդյունք են: Կրթական համակարգի դերը կայանում է նրանում, որ մարդը իր վաղ հասակից պետք է գիտենա և պատրաստված լինի էկոլոգիական հիմնախնդիրներին: Այդ ամենը նրան կարող է տալ դպրոցը, ԲՈՒՀ-ը, ընտանիքը, ինտելեկտը և այլն:

Նկար 6

Աշակերտներից շատերը դրական են պատասխանել հարցին: Նրանք, ովքեր բացական պատասխան էին տվել, պատճառաբանեցին, որ առանց մասնագիտական կողմնորոշման էլ բոլորը պետք է ներգրավված լինեն այս պատասխանատու գործում: Այսինքն այստեղից կարելի է հետևություն անել, որ անկախ նրանից, թե ինչ ոլորտի մասնագետ կդառնան, որպես հասարակության անդամ իրենց կարողանան ճիշտ դրսևորել:

Նկար 7

Եզրակացություն

Հետազոտական աշխատանքը եզրակացնելիս առանձնացվեցին հետևյալ կետերը.

- 1.Նախագծային աշխատանքը նպաստում է ինքնաճանաչողության, մտածողության, հիշողության զարգացմանը: Երեխաների մոտ արթնացնում է մեծ ոգևորություն, նպաստում համագործակցային կարողությունների ձևավորմանը:
- 2.Աշակերտները կարողացան ներկայացված, ինչպես նաև հաճախ իրենց կողմից ընտրված նախագծային աշխատանքը, ըստ նախապես որոշված քայլերի, հասցնել վերջնական արդյունքի: Ինչպես նաև ընդգծել տեսանելի արդյունքը: Որպես օրինակ նրանք ունեցան պլաստիկի թափոններից վերամշակված ծաղկաման, կամ ծառատունկի արդյունքում նոր ձևավորված երիտասարդ ծառուղի:
- 3.. Կարողացան վերհանել մի շարք համայքային խնդիրներ, բարձրացրեցին մարդկանց իրազեկության մակարդակը և հնարավորության սահմաններում հարցի շուրջ լուծումներ գտան: Օրինակ Կառնուտի ջրամբարի մոտ ցուցանակի տեղադրում կատարվեց:
4. Համոզվեցին, թե դասարանում ստացած տեսական գիտելիքները գործնականում ինչպիսի կիրառություն են ստանում:
5. Սովորողը կարողացավ կարևորել ինչպես հասարակության յուրաքանչյուր անդամի, այնպես էլ իր դերը շրջական միջավայրի պահպանության գործում: Կանխատեսեց իրավիճակի կամ պայմանների զարգացման ուղիները:

Դպրոցում դասարանական և արտադասարանական նմանատիպ միջոցառումների, խմբային աշխատանքների միջոցով, աշակերտների մոտ հնարավոր եղավ զարգացնել նպատակին հասնելու ձգտում, համաձակություն:

Қришқиниқришқини қришқини

1. Горячев А.Д. Все узнаю, все смогу. Пособие по проектной деятельности в школе / А.Д. Горячев, 2008, 103 с
2. Матяш Н.В. Проектная деятельность школьников: Книга для учителя. / Н.В. Матяш, В.Д. Симоненко. М.: Вентана-Граф, 2004. 175 с
3. Чечель И.Д. Исследовательские проекты в практике школы. Управление исследовательской деятельностью педагога и учащегося в современной школе: 2000. 128 с

Հավելված 1

Հարց 1: Միբու՞մ ե՞ք մասնակցել նախագծային աշխատանքների:

- Այո
- Ոչ
- Չգիտեմ

Հարց 2: Նախագծային աշխատանքի անցկացման ժամանակ ի՞նչ սովորեցիք:

Հարց 3: Ինչպի՞սի բնապահպանական միջոցառումների եք մասնակցել դպրոցում:

Հարց 4: Ո՞րն է շրջակա միջավայրի աղտոտման հիմնական գործոնը:

Հարց 5: Ո՞վ է ամենից շատ պատասխանատու էկոլոգիական հավասարակշռության խախտման համար:

- արդյունաբերական ձեռնարկությունների ղեկավարներ
- նախարարություններ
- յուրաքանչյուր կոնկրետ անձ
- գիտնականներ
- կրթական համակարգ

Հարց 6: Ցանկանում եք, որ ձեր ապագա մասնագիտությունը կապված լինի բնության, բնության պահպանության հետ:

Հարց 7: Ընտանիքում, կամ ձեր շրջապատում կազմակերպում ե՞ք նմանատիպ նախագծային աշխատանքներ: